

Posudek diplomové práce Zuzany Kapitolové

Dynamika textu v biblích melantrišské řady (1549–1613)

Diplomová práce Zuzany Kapitolové se zabývá neobyčejně důležitým tématem – metodou sond zkoumá grafiku a jazyk biblí melantrišské řady, které i přes svůj význam pro písemnou kulturu českého (nejen) 16. století zůstávaly zatím do značné míry mimo zájem lingvistů. Po krátkých úvodních kapitolách, věnovaných dějinám českého biblického překladu a jeho zkoumání obecně a dějinám Melantrichových biblí zvláště, probírá autorka grafiku zkoumaných tisků a jednotlivé roviny jejich jazyka až po úroveň textovou. Snaží se při tom jak o kvalitativní, tak částečně i o kvantitativní hodnocení.

Práci považuji za velice záslužnou a poměrně dobře zvládnutou. Autorka měla zkoumané úseky textu k dispozici již v transliterované podobě, mohla se tedy plně věnovat jejich rozboru. Ten je proveden systematicky a pečlivě. Za chvályhodnou považuji také autorčinu sečtělou ve starší i novější literatuře k tématu.

Určitou drobnou nevýhodu vidím pouze v tom, že vzhledem k tomu, že komplexní rozbor grafiky i jazyka, tak jak si ho autorka bere za cíl, není možno vtěsnat do rozsahu diplomové práce, musí diplomantka postupovat výběrovou metodou a k jednotlivým jevům uvádět spíše dílčí příklady, než že by je plně rozebrala. V některých případech tak čtenář dostává o dost méně informací, než by ho zajímalo (např. u distribuce předpon *s/z*, s. 23). Na druhou stranu práce obsahuje celou řadu zajímavých a do budoucna dobře použitelných dílčích zjištění (např. o užívání dvojího *l*, *b* a *r*, distribuci spřežky *ie* po majuskulích a minuskulích, psaní *i/y* po různých souhláskách, výrazné změny v grafice vydání z r. 1613 pod vlivem bible Kralické apod.).

Mé připomínky a poznámky k ní jsou spíše marginální:

- Kladně hodnotím snahu kvantifikovat výskyty jednotlivých grafémů. Nejsem si ale jistá, jestli lze uvedené výsledky vždy interpretovat tak, jak uvádí autorka: např. mi není jasné, jestli tabulka na s. 23, u níž je uvedeno, že v ní *můžeme vidět, jak se měnila četnost jednotlivých grafémů či spřežek používaných pro s* má kvantifikovat proměny výskytu hlásky *s* zapsané grafémem *s* v textech, nebo jestli má vypovídat o změnách v distribuci *f/s* (podle zde uvedených vyjádření se zdá, že by měla platit druhá možnost, v tom případě by ale podle mého názoru bylo vzhledem k malé velikosti zjištěných rozdílů potřeba postupovat poněkud jinak, zejména eliminovat vliv možných rozdílů ve výskytu hlásky *s* daných textovými změnami (tj. přepočítat faktické výskyty obou grafémů podle výskytů potenciálních) a zároveň statisticky zhodnotit průkaznost zjištěných rozdílů (tj. s jakou pravděpodobností mohou být způsobeny pouhou náhodou). Vzhledem k tomu, že postupné snižování četnosti *f* není provázáno odpovídajícím nárůstem četnosti *s*, se totiž domnívám, že nelze z těchto zjištění vyvozovat žádné závěry ohledně jejich distribuce.
- Stejně tak si nejsem jistá, nakolik má smysl počítat poměr majuskule a minuskule u jednotlivých grafémů – má to samozřejmě jistou vypovídací hodnotu, ale dost omezenou, protože psaní velkých písmen se evidentně řídí jinými principy než tím, která hláska je na začátku slova.
- *Ř* může mít znělou i neznělou realizaci (s. 30).
- Trochu mě mrzí, že se autorka v kapitole o psaní *i/y* vůbec nevěnuje užívání *i/y* po *l*; částečně je to kompenzováno pouze v kapitole morfologické (která se ale věnuje pouze zakončení *l*-lového participia). Znamená to, že jinde k žádnému kolísání nedochází?

- Vodorovná čárka nad hláskou, za níž je vynecháno *m* nebo *n*, je tradiční označení tohoto typu zkratky a může se teoreticky vyskytnout nad kterýmkoli grafémem. Nemyslím tedy, že by bylo vhodné směřovat ji se značením kvantitativy *é*.
- Autorka nazývá *ee*, *aa* střídavě *zdvojená litera* (s. 38), *spřežka*, *grafém* (obojí s. 39) a *dvojhlaska* (s. 41). Podobně jsou pojmy z oblasti grafiky a fonologie míchány na s. 59 (*je zachován grafém ý, dvojhlaska ej se zde vůbec neobjevila*).
- U změny *dnové Járed* na *dnové Járedovi* nejde o *zavedení signalizace pádu pomocí pádového morfu* (s. 69), ale o vytvoření přídatného jména přivlastňovacího.

Po formální a pravopisné stránce je text téměř zpracován dosti pečlivě, nedostatky způsobené přehlédnutím při finální úpravě textu nebo chyby jazykové, pravopisné apod. jsou relativně řídké. Kompozice je přehledná, text je psán (podle možností) čtivě a srozumitelně, odborná terminologie je užívána vhodně.

Diplomová práce Zuzany Kapitolové podle mého názoru bez problémů splňuje požadavky kladené na diplomové práce. Proto ji doporučuji jako podklad k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou *výborně* nebo *velmi dobře* podle průběhu obhajoby.

V Praze 10. září 2013

Mgr. Alena A. Fidlerová, Ph.D.